

Agnieszka Deja
Fundacja „Koalicja Sprawiedliwego Handlu” – Fairtrade Polska

ZRÓWNOWAŻONE ZAMÓWIENIA PUBLICZNE Z PERSPEKTYWY SAMORZĄDÓW WOJEWÓDZTW

W lutym 2016 r. siedem organizacji pozarządowych¹ wystosowało do Zarządów Województw petycję w sprawie podjęcia uchwały dotyczącej stosowania Zrównoważonych Zamówień Publicznych, w tym Zielonych Zamówień i klauzul społecznych. Proces związany z odpowiedziami na wystosowany apel pokazuje stan świadomości i zaangażowania samorządów regionalnych w realizację polityk publicznych opartych o Zrównoważone Zamówienia Publiczne. Działania związane z wystosowaniem petycji w sprawie stosowania Zrównoważonych zamówień publicznych, którego dotyczy niniejszy Raport były podjęte w ramach w ramach projektu "Zrównoważone zamówienia publiczne. Monitoring prawa i standardów", realizowanego przez Fundację Kupuj Odpowiedzialnie, w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z Funduszy EOG.

Zrównoważone Zamówienia Publiczne

Zrównoważone Zamówienia Publiczne odnoszą się do stosowania kwestii związanych ze zrównoważonym rozwojem, który jest jednym z elementów polityk horyzontalnych UE. Oznacza to dokonywanie dobrze przemyślanych i niezbędnych zakupów oraz nabywanie produktów i usług możliwie w jak najmniejszym stopniu oddziałujących na środowisko w trakcie całego cyklu życia produktu, a także uwzględniających społeczne i ekonomiczne skutki decyzji zakupowych.

Zamówienia te odnoszą się do:

- stosowania kryteriów uwzględniających oddziaływanie usług i towarów na środowisko naturalne oraz osoby zatrudnione, w tym w krajach pochodzenia, przy wytwarzaniu produktów lub wykonywaniu usług, jak również osoby z nich korzystające;
- produktów przemysłowych i rolniczych wytworzonych zarówno w krajach rozwiniętych, w tym w Polsce, jak i, co jest niezwykle istotne, w krajach globalnego Południa.

Pomocne w stosowaniu kryteriów środowiskowych oraz społecznych są certyfikaty (tzw. oznakowania, etykiety) potwierdzające spełnianie ściśle określonych warunków, np. certyfikat EU Ecolabel, Fairtrade², FSC, GOTS, SA 8000³.

Zrównoważone Zamówienia Publiczne odnoszą się także do kryteriów uwzględniających stosowanie klauzul społecznych, co oznacza wprowadzenie do zamówienia publicznego

¹ Organizacje, które wystosowały petycję do Zarządów Województw to: Fundacja Kupuj Odpowiedzialnie, Polski Instytut Praw Człowieka i Biznesu, Fundacja „Koalicja Sprawiedliwego Handlu” – Fairtrade Polska, Polskie Stowarzyszenie Sprawiedliwego Handlu: Trzeci Świat i My, Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych, Fundacja Promocji Gmin Polskich, Fundacja Instytut Spraw Publicznych.

² Na temat zasad Fair Trade (Sprawiedliwego Handlu) można przeczytać więcej na stronie internetowej Koalicji Sprawiedliwego Handlu - Fairtrade Polska

http://fairtrade.org.pl/s13_zasady_sprawiedliwego_handlu.html

³ Więcej o certyfikatach można przeczytać na stronie internetowej Fundacji Kupuj Odpowiedzialnie:

<http://ekonsument.pl/oznakowania.pdf>

dodatkowych warunków jego realizacji odnoszących się do zatrudnienia na potrzeby realizacji danego zamówienia określonych grup osób. Jako klauzule społeczne określane są także tzw. zamówienia zastrzeżone, co oznacza, że zamawiający może zastrzec możliwość ubiegania się o określone zamówienie wyłącznie dla wykonawców zatrudniających określony procent osób niepełnosprawnych. W takiej sytuacji zamawiający ma wpływ na rozwój podmiotów ekonomii społecznej zatrudniających osoby niepełnosprawne oraz na aktywizację zawodową i społeczną tej grupy osób.

Podmioty administracji publicznej stosując klauzule społeczne mają także wpływ na bezpośrednią realizację założeń polityki społecznej w zakresie wsparcia osób w trudnej sytuacji na rynku pracy, a tym samym zmniejszenia obciążeń budżetowych z powodu wydatków na pomoc społeczną w regionie.

Społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne są sposobem wywierania wpływu na rynek. Poprzez ich propagowanie organy administracji publicznej mogą skutecznie zachęcać firmy do rozwijania społecznie odpowiedzialnego zarządzania oraz propagować możliwości zatrudnienia, godną pracę, integrację społeczną, dostępność, projektowanie dla wszystkich i etyczny handel oraz starać się osiągnąć szerszy zakres zgodności ze standardami społecznymi. Społecznie odpowiedzialne zamówienia przyczyniają się także do realizacji europejskiego modelu społecznego opartego na spójności społecznej przejawiającej się m.in. w: wysokiej jakości miejscach pracy, równych szansach, niedyskryminacji, ochronie socjalnej dla wszystkich, włączeniu społecznych, dialogu społecznym, wysokiej jakości stosunkach pracy oraz angażowaniu ludzi w podejmowanie decyzji, które ich dotyczą.⁴

Możliwość stosowania klauzul społecznych została wprowadzona do polskich regulacji w 2009 r. nowelizacją ustawy z dn. 5 listopada 2009 r. Prawo zamówień publicznych oraz ustawą z dn. 7 maja 2009 roku o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw. Do listy dodatkowych warunków realizacji zamówienia, jakie można postawić wykonawcy dodano, w październiku 2014 r., także możliwość wymagania, aby osoby wykonujące czynności w trakcie realizacji zamówienia były zatrudniane przez wykonawcę lub podwykonawcę na podstawie umowy o pracę (o ile jest to uzasadnione przedmiotem lub charakterem czynności, które mają wykonywać te osoby).

Dodatkowo należy mieć na uwadze, że Polska jest zobowiązana do stosowania zapisów Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zamówień publicznych, uchylającej dyrektywę 2004/18/WE, co oznacza także dostosowanie prawa krajowego. Wyznaczony termin minął w kwietniu 2016 r. Do czerwca nie uchwalono ostatecznie zmian w ustawie Prawo zamówień publicznych, które odnoszą się do Dyrektyw w sprawie zamówień publicznych. W czerwcu 2016 r. zakończono prace nad ustawą w Parlamencie i skierowano ją do podpisu Prezydenta. Trzeba przyznać, że jesteśmy coraz bliżej niż dalej.

Dlaczego petycja do Zarządów Województw?

Zdecydowaliśmy się na wystosowanie petycji jako nowego instrumentu wywierania wpływu na instytucje publiczne przez obywateli oraz partycypacji w sprawach publicznych.

⁴ Na temat kwestii społecznych w zamówieniach publicznych można przeczytać więcej w publikacji Komisji Europejskiej pt. „Kwestie społeczne w zakupach. Przewodnik dotyczący uwzględniania kwestii społecznych w zamówieniach publicznych” - <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=6457&langId=pl>

Od jesieni 2014 r. można kierować do instytucji publicznych petycje⁵ – może to zrobić m.in. osoba fizyczna, osoba prawna, grupa podmiotów. Petycja może być złożona w interesie publicznym i z tego prawa skorzystała grupa organizacji występując do Zarządów Województw w sprawie stosowania Zrównoważonych Zamówień Publicznych przez instytucje regionalne. Petycja nie może pozostać bez odpowiedzi i powinna być rozpatrzona bez zbędnej zwłoki, nie później niż trzy miesiące od jej złożenia. Przedmiotem petycji może być żądanie dotyczące m.in. życia zbiorowego mieszczące się w zakresie zadań i kompetencji adresata petycji. Uznaliśmy, że kwestie dotyczące ochrony środowiska, spraw społecznych związane z uwzględnianiem ich w zakupach towarów i usług przez samorządowe instytucje regionalne są ważną sprawą publiczną. Realizacja zamówień publicznych to instrument wdrażania i kształtowania lokalnych, regionalnych, krajowych polityk publicznych, jak choćby działań na rzecz aktywizowania osób niepełnosprawnych, bezrobotnych.

W lipcu 2015 r. Rada Ministrów przyjęła zalecenia nakładające na instytucje administracji rządowej obowiązki w zakresie uwzględniania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych⁶. Istotne jest to, że zalecenia zostały skierowane do administracji rządowej (Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, ministerstwa, urzędy wojewódzkie) niemniej jednak mogą się nimi kierować także pozostałe instytucje administracji publicznej, m.in. instytucje i jednostki podległe samorządom województw. **W związku z tym, że administracja centralna, w tym m.in. na poziomie urzędów wojewódzkich, została zobowiązana do stosowania klauzul społecznych zdecydowano o skierowaniu apelu (petycji) do Zarządów Województw, które mogą wystosować tego typu rekomendację wobec instytucji podległych na poziomie samorządu województwa.**

Do zadań zarządu województwa należy (zgodnie z art. 41 ust. 2 pkt. 6 ustawy o samorządzie województwa⁷) w szczególności: kierowanie, koordynowanie i kontrolowanie działalności wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych. Oznacza to, że zarząd może uchwalić politykę stosowania Zrównoważonych Zamówień Publicznych (odwołując się także do zapisów ustawy – Prawo zamówień publicznych) udzielanych przez urząd marszałkowski oraz wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne.

Polityka stosowania Zrównoważonych Zamówień może odnosić się do rekomendowania ich stosowania, tym bardziej, że prawo zamówień publicznych daje także możliwość stosowania poza cenowych kryteriów wyboru najkorzystniejszej oferty (w tym kryteriów społecznych oraz odnoszących się do oddziaływania na środowisko). Stosowanie tego typu wymagań wskazuje na odpowiedzialne podejście samorządu województwa do realizacji polityk publicznych, w tym szczególnie dotyczące zrównoważonego rozwoju (aspekty środowiskowe, ekonomiczne) i polityki społecznej w wymiarze dotyczącym m.in. aspektów zatrudnieniowych osób z grup wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.

⁵ Ustawa z dnia 11 lipca 2014 roku o petycjach (Dz. U. z 2014 r., poz. 1195)

⁶ Więcej informacji nt. zaleceń Rady Ministrów dotyczących stosowania klauzul społecznych przez administrację rządową w udzieleniu zamówień publicznych można znaleźć na stronie internetowej Urzędu Zamówień Publicznych: <https://www.uzp.gov.pl/baza-wiedzy/zrownowazone-zamowienia-publiczne/spoleczne-zamowienia/przydatne-dokumenty/zalecenia-rady-ministrow-dotyczace-stosowania-klauzul-spoecznych-przez-administracje-rzadowa-przy-udzielaniu-zamowien-publicznych>

⁷ Ustawa z dn. 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 1998 r., Nr 91, poz. 576 z późn. zm.)

Stan przed złożeniem petycji

Z informacji jakie posiadaliśmy przed złożeniem petycji (w lutym 2016 r.) wynikało, że **stosowanie klauzul społecznych rekomendował już Zarząd Województwa Mazowieckiego podejmując uchwałę w sprawie „Polityki stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych** udzielanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie i wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne” (Uchwała 1473/92/15 Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 10 listopada 2015 r.)⁸. Zarekomendowano w niej stosowanie klauzul społecznych w zamówieniach publicznych udzielanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie oraz wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne. Jako obszary, w zakresie których mogą być stosowane klauzule społeczne wskazano, niezależnie od wartości zamówienia, w szczególności usługi:

- edukacyjne i szkoleniowe;
- opiekuńcze;
- reklamowe;
- komputerowe;
- publikowania i drukowania;
- telekomunikacyjne;
- sprzątania budynków i zarządzania mieniem;
- ochroniarskie;
- konserwacyjne i naprawcze;
- gastronomiczne oraz cateringowe.

Rekomendowana przez Zarząd procedura udzielania zamówień publicznych z zastosowaniem klauzul społecznych odnosi się do przeprowadzenia analizy dotyczącej uwzględnienia możliwości zastosowania klauzul społecznych w odniesieniu do charakteru planowanego zamówienia. Wprowadzono także monitoring i wsparcie informacyjne w zakresie stosowania klauzul społecznych w instytucjach samorządu województwa mazowieckiego. Wyniki monitoringu mają być przedstawiane Zarządowi Województwa przez Zastępcę Dyrektora Departamentu Organizacji ds. Organizacyjno-Prawnych w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Mazowieckiego w Warszawie.

W 2015 r. uchwałę w sprawie stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych podjął także Zarząd Województwa Łódzkiego (Uchwała Nr 590/15 z dnia 10 czerwca 2015 r. w sprawie stosowania klauzul społecznych w postępowaniach przetargowych realizowanych przez Województwo Łódzkie)⁹. Uchwała dotyczy stosowania klauzul społecznych w odniesieniu do wybranych postępowań, których przedmiotem są roboty budowlane lub usługi, przy czym zakres „klauzul społecznych” powinien być uzasadniony przedmiotem i charakterem czynności wykonywanych w ramach realizacji zamówienia. Zarząd Województwa

⁸ Treść Uchwały Nr 1473/92/15 Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 10 listopada 2015 r. w sprawie „Polityki stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych udzielanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie i wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne” dostępna jest pod adresem: <http://www.mazovia.pl/samorzad/zarzad/uchwaly-zarzadu/uchwala,32391,14739215.html>

⁹ Tekst Uchwały nie został udostępniony na stronie BIP Województwa Łódzkiego. Informacja o podjęciu znajduje się jedynie w rejestrze Uchwał Zarządu Województwa Łódzkiego: https://bip.lodzkie.pl/files/790/Rejestr_2015_1-920.docx

Łódzkiego odpowiadając na przesłaną petycję poinformował także, że „W chwili obecnej nie są natomiast przewidywane działania zmierzające do zobowiązania do stosowania w UM lub samorządowych jednostkach organizacyjnych polityki związanej z "zielonymi zamówieniami". Jednakże elementy polityki "ZZ" stosowane są w takich przypadkach gdzie narzuca to ustawa Prawo zamówień publicznych, czyli zakup określonych środków transportu”.¹⁰

Także Marszałek Województwa Podkarpackiego w 2015 r. wydał Zarządzenie Nr 75/2015 ustanawiające m.in. obowiązek stosowania klauzul społecznych w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego na usługi cateringowe o wartości poniżej 30 tys. euro dla projektów współfinansowanych z Regionalnego Programu Operacyjnego

Województwa Podkarpackiego na lata 2014 – 2020 w ramach X osi priorytetowej Pomoc techniczna¹¹. **Należy jednak zwrócić uwagę, na fakt, że zakres Zarządzenia jest wybiórczy i odnosi się jedynie do zamówień publicznych o określonej wartości (poniżej progu 30 tys. euro) prowadzonych w ramach projektów realizowanych w jednej z osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego (RPO).**

W odpowiedzi na złożoną petycję Wicemarszałek Województwa Podkarpackiego wspominał m.in. o tym, że „Pracownicy odpowiedzialni za przygotowanie i przeprowadzenie postępowania w trybie określonym ww. zarządzeniem są zobowiązani do stosowania w szczególności takich kryteriów jak zatrudnienie osób niepełnosprawnych, bezrobotnych lub osób, o których mowa w przepisach o zatrudnieniu socjalnym. Obowiązkowe jest również dokonanie w zapytaniu ofertowym zastrzeżenia o możliwości ubiegania się o udzielenie zamówienia na usługę cateringową wyłącznie przez podmioty, których ponad 50% zatrudnionych pracowników stanowią osoby niepełnosprawne w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych lub właściwych przepisów państw członkowskich Unii Europejskiej lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego”. Jednocześnie wskazano także, że „Podkreślenia wymaga fakt, że stosowanie zrównoważonych zamówień publicznych, poza kilkoma wyjątkami, nie jest prawnym obowiązkiem.”

Należy podkreślić jeszcze raz, że petycja wystosowana do Zarządów Województw odnosiła się do podjęcia uchwał dotyczących stosowania, rekomendowania stosowania Zrównoważonych Zamówień Publicznych jako wyrazu dbałości i troski o realizację polityk publicznych w zakresie ochrony środowiska i polityki społecznej. **Sam fakt braku obowiązku stosowania rozwiązań wpływających na poprawę sytuacji w zakresie zatrudnienia np. osób niepełnosprawnych, bezrobotnych, czy zwracania większej uwagi na aspekty środowiskowe przy dokonywaniu zamówień publicznych, nie oznacza, że nie jest to niemożliwe.**

W kontekście odpowiedzi dotyczącej braku zobowiązań prawnych do stosowania Zrównoważonych Zamówień Publicznych warto przedstawić uzasadnienie polityki stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych udzielanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie i wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne:

„Uznając za konieczne łączenie wzrostu gospodarczego z polepszaniem warunków życia

¹⁰ Odpowiedź Zarządu Województwa Łódzkiego na petycję dostępna jest na stronie BIP: <https://bip.lodzkie.pl/urząd-marszałkowski/petycje/item/4389-petycja-w-sprawie-podjęcia-uchwały-dotyczącej-stosowania-zrównoważonych-zamówień-publicznych,-w-tym-zielonych-zamówień-i-klauzul-społecznych>

¹¹ Treść Zarządzenia Marszałka Województwa Podkarpackiego Nr 75/2015 nie jest dostępna na stronie BIP województwa.

mieszkańców oraz biorąc pod uwagę, że wydatki administracji ponoszone na zakup usług czy finansowanie robót budowlanych mogą przyczyniać się do osiągnięcia celów społeczno-gospodarczych Województwa, Zarząd Województwa Mazowieckiego rekomenduje stosowanie klauzul społecznych w zamówieniach publicznych udzielanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie oraz wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne. Klauzule społeczne, których stosowanie postulowane jest zarówno przez organizacje pracowników, jak i pracodawców oraz przez organizacje pozarządowe stają się jednym z elementów powstającego modelu społecznej odpowiedzialności administracji publicznej. (...) Społeczne zamówienia publiczne mogą być istotnym instrumentem integracji osób zagrożonych wykluczeniem zawodowym i społecznym, zapewniają instytucjom zamawiającym narzędzia w promocji godnej pracy, zaspokajaniu potrzeb osób niepełnosprawnych oraz zwiększaniu dostępności sfery publicznej.”¹²

Skutki petycji

W odpowiedzi na petycję **trzy Zarządy Województw (Wielkopolskie, Śląskie, Zachodniopomorskie) podjęły uchwały** odnoszące się do stosowania Zrównoważonych Zamówień Publicznych w urzędzie marszałkowskim i podległych jednostkach organizacyjnych.

• **Zarząd Województwa Wielkopolskiego podjął w dn. 21 kwietnia 2016 r. Uchwałę Nr 1894/2016** w sprawie: stosowania w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu oraz w wojewódzkich samorządowych jednostkach organizacyjnych podległych Samorządowi Województwa Wielkopolskiego Zrównoważonych Zamówień Publicznych, w tym zielonych zamówień publicznych i klauzul społecznych¹³.

Uchwała dotyczy zobowiązania dyrektorów departamentów i biur Urzędu Marszałkowskiego oraz wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych do uwzględniania każdorazowo możliwości stosowania, tam gdzie pozwala na to charakter przedmiotu zamówienia, Zrównoważonych Zamówień Publicznych, w tym Zielonych Zamówień Publicznych i klauzul społecznych.

Warta podkreślenia jest także świadomość Zarządu Województwa Wielkopolskiego, który w odpowiedzi na petycję wyraził jednocześnie przekonanie, że : „(...) *osiąganie zakładanych celów, związanych z rozwojem zamówień zrównoważonych, jest procesem raczej średnio i długofalowym, który wiąże się generalnie ze wzrostem świadomości potrzeb i celów wśród osób odpowiedzialnych za udzielanie zamówień publicznych w jednostkach zamawiających. Oczekiwane zaś rezultaty wzrostu tej świadomości oraz cele, które przed nami wszystkimi stoją, to zwiększenie na rynku zamówień publicznych podaży takich zamówień jak zamówienia zielone, zamówienia innowacyjne, w tym wspierające rozwój*

¹² Załącznik do Uchwały Nr 1473/92/15 Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 10 listopada 2015 r. dostępny jest pod adresem: <http://www.mazovia.pl/samorzad/zarzad/uchwaly-zarzadu/uchwala,32391,14739215.html>

¹³ Pełna treść Uchwały Nr 1894/2016 Zarządu Województwa Wielkopolskiego z dnia 21 kwietnia 2016 wraz z uzasadnieniem dostępna jest pod adresem: https://bip.umww.pl/artykuly/2821782/pliki/20160518105709_1894.pdf

małych i średnich przedsiębiorstw, czy też zamówienia zawierające klauzule społeczne, w tym przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu.”¹⁴

- **Zarząd Województwa Śląskiego podjął w dniu 4 maja 2016 r. Uchwałę Nr 801/111/V.2016** w sprawie rozpatrzenia petycji z dnia 19.02.2016 r. w sprawie podjęcia uchwały dotyczącej stosowania w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego i wojewódzkich jednostkach organizacyjnych Zrównoważonych Zamówień Publicznych, w tym zielonych zamówień i klauzul społecznych.¹⁵
Uchwała odnosi się do rekomendowania stosowania w Urzędzie i jednostkach organizacyjnych Zrównoważonych Zamówień Publicznych w sytuacjach uzasadnionych specyfiką przedmiotu zamówienia. Przy czym wskazano także, że rekomendacja ta nie dotyczy przypadków, w których obligatoryjne stosowanie aspektów środowiskowych lub społecznych wynika z przepisów prawa.
- **Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego podjął w dniu 17 maja 2016 r. Uchwałę Nr 748/16** w sprawie rozpatrzenia petycji Fundacji Kupuj Odpowiedzialnie oraz sygnatariuszy petycji z dnia 19.02.2016 r. dotyczącej podjęcia uchwały w sprawie stosowania w Urzędzie Marszałkowskim oraz w wojewódzkich samorządowych jednostkach organizacyjnych podległych Samorządowi Województwa Zrównoważonych Zamówień Publicznych, w tym zielonych zamówień publicznych i klauzul społecznych.¹⁶
Uchwała dotyczy rekomendacji stosowania Zrównoważonych Zamówień Publicznych w sytuacjach uzasadnionych specyfiką przedmiotu zamówienia.
W uzasadnieniu Uchwały możemy przeczytać: *„Obowiązujące przepisy pozwalają na określenie wymagań dotyczących warunków realizacji zamówienia w sposób, który umożliwi odniesienie się do kwestii społecznych. Co do zasady zastosowanie tego przepisu będzie jednak łatwiejsze w przypadku zamówień na roboty budowlane oraz usługi ze względu na ich charakter. Zamawiający mogą też zdecydować się na zakup usług i dóbr, które zaspokajają konkretne potrzeby określonych grup społecznych (np. osób pokrzywdzonych i dotkniętych społecznym wykluczeniem, osób niepełnosprawnych).”*

Kolejne dwa Zarządy Województw (Kujawsko-Pomorskie, Opolskie) wyraziły swoje zainteresowanie zwiększeniem roli Zrównoważonych Zamówień Publicznych oraz wskazały na trwające prace nad nowelizacją ustawy Prawo zamówień publicznych, które mają wprowadzić zmiany w zakresie zwiększenia możliwości stosowania pozacenowych kryteriów wyboru wykonawców zamówień.

- **Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego w odpowiedzi na petycję wskazał, że planuje wprowadzenie stosownych rekomendacji po zakończeniu prac nad**

¹⁴ Odpowiedź Zarządu Województwa Wielkopolskiego na wystosowaną petycję dostępna jest na stronie BIP: https://bip.umww.pl/7---672---kategoria_domyslna---petycje-2016-104111250

¹⁵ Pełna treść Uchwały Nr 801/111/V/2016 Zarządu Województwa Śląskiego z dn. 4 maja 2016 r. wraz z uzasadnieniem dostępna jest pod adresem: <http://bip.slaskie.pl/dokumenty/2016/05/11/1462961215.pdf>

¹⁶ Pełna treść Uchwały Nr 748/16 Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego z dn. 17 maja 2016 r. wraz z uzasadnieniem dostępna jest pod adresem: <http://bip.rbip.wzp.pl/arttykul/uchwala-nr-748-16-zarzadu-wojewodztwa-zachodniopomorskiego-z-dnia-17-maja-2016-r-w-sprawie>

nowelizacją ustawy Pzp. „Instytucje publiczne przy dokonywaniu wydatków publicznych są zobowiązane do stosowania przepisów o zamówieniach publicznych w celu dokonywania zakupów przy zachowaniu najkorzystniejszej relacji jakości do ceny. Powinny jednak kierować się – obok jakości i ceny – także kwestiami społecznymi i środowiskowymi. Zrównoważone udzielanie zamówień publicznych może być istotnym instrumentem integracji osób zagrożonych wykluczeniem zawodowym i społecznym, zapewniającym instytucjom zamawiającym narzędzia w promocji godnej pracy, zaspokajaniu potrzeb osób niepełnosprawnych oraz zwiększaniu dostępności sfery publicznej. Mając powyższe na uwadze Zarząd Województwa zlecił opracowanie rekomendacji dotyczących stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych udzielanych przez wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne.”¹⁷

Podkreślono także, że prace nad rekomendacjami zostaną zakończone niezwłocznie po opublikowaniu ustawy o zmianie ustawy - Prawo zamówień publicznych oraz niektórych innych ustaw;

- **Zarząd Województwa Opolskiego** w udzielonej odpowiedzi podkreślił iż „(...) kierownicy wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych są samodzielnymi zamawiającymi, którzy ponoszą pełną odpowiedzialność za realizowane zamówienia, przewidzianą zarówno w ustawie Pzp jak i w ustawie o finansach publicznych. W związku z tym podejmują samodzielne decyzje o wyborze trybu, opisu przedmiotu zamówienia, kryteriach wyboru oferty najkorzystniejszej czy wymaganiach stawianych przed wykonawcami, dopuszczających ich do udziału w postępowaniu, z zastosowaniem równoczesnym zasady gospodarności i efektywności wydatkowania środków publicznych.”¹⁸
- Także w przypadku Samorządu Województwa Opolskiego padła deklaracja, że po zapoznaniu się z ostatecznym kształtem znowelizowanej Ustawy Prawo zamówień publicznych Marszałek będzie rekomendował jednostkom stosowanie Zrównoważonych Zamówień Publicznych, w tym Zielonych Zamówień i klauzul społecznych.

Cztery Samorządy Województw w swoich odpowiedziach wskazały na brak możliwości podjęcia uchwały dotyczącej stosowania Zrównoważonych Zamówień Publicznych.

Odwoływano się tu do obowiązującego prawa w zakresie zamówień publicznych, które pozwala na stosowanie wskazanych rozwiązań, bądź odnoszono się do argumentu, że proponowana do podjęcia uchwała wykraczałaby poza zapisy wspomnianej ustawy.

- **Samorząd Województwa Lubuskiego** wskazał, że stosuje kryteria środowiskowe w udzielaniu zamówień na zakup samochodów (tzw. Zielone Zamówienia) oraz zapisy art. 24 Pzp w zakresie wykluczenia z postępowania o udzielenie zamówienia publicznego wykonawców skazanych prawomocnie za przestępstwo przeciwko środowisku. Natomiast klauzule społeczne są stosowane w postępowaniu na usługi sprzątnięcia budynków Urzędu Marszałkowskiego oraz wykonawcy sprawdzani są pod kątem niezalegania z opłatami i składkami na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne.

¹⁷ Odpowiedź Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego na wystosowaną petycję dostępna jest na stronie BIP: <http://bip.kujawsko-pomorskie.pl/petycja/>

¹⁸ Odpowiedź Zarządu Województwa Opolskiego na wystosowaną petycję dostępna jest na stronie samorządu województwa: http://umwo.opole.pl/docs/skan_odpowiedzi_na_petycji3.pdf

Jednocześnie w odpowiedzi na petycję podkreślono, że: „**Wprowadzenie uchwały dodatkowo regulującej zrównoważone zamówienia publiczne i ich obowiązek stosowania w realizacji zamówień, jest krokiem zbyt daleko wychodzącym poza zapisy ustawy.** Należy zauważyć, iż nie we wszystkich zamówieniach stosowanie kryteriów środowiskowych i klauzul społecznych przyniesieni oczekiwane rezultaty. Zamawiający musi analizować każdy przypadek a stosowanie zrównoważonych zamówień powinno być uzasadnione płynącymi z tego korzyściami. Zamawiający nie może doprowadzić do sytuacji, w której usługi ochrony będą wykonywane przez osoby niepełnosprawne, a klauzule dotyczące zatrudnienia osób na umowę o pracę, zwiększą wartość umowy dwu lub trzykrotnie. Sam ustawodawca ustalił pewne zamówienia, w których Zamawiający mają obowiązek stosowania zrównoważonych zamówień publicznych, dając jednak w ogromnej większości swobodę w określaniu zarówno warunków udziału w postępowaniu jak i kryteriach oceny ofert.”¹⁹

- **Zarząd Województwa Świętokrzyskiego także poinformował o braku możliwości podjęcia przez Zarząd Województwa uchwały w zakresie przedmiotu petycji.**
- **Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego wskazał, że brak jest potrzeby podejmowania uchwały,** gdyż przepisy pozwalają na odniesienie się do Zrównoważonych Zamówień Publicznych, jak i kwestii społecznych. W uzasadnieniu przedstawionej odpowiedzi wskazano, że „(...) obowiązujące obecnie przepisy prawa w zakresie zamówień publicznych pozwalają na określenie przez zamawiającego zarówno opisu przedmiotu zamówienia, wymagań stawianych wykonawcom, kryteriów oceny ofert jak i warunków realizacji zamówienia w sposób, który umożliwi bezpośrednie odniesienie się do zrównoważonych zamówień publicznych oraz kwestii społecznych. Sposób uwzględnienia zrównoważonych zamówień publicznych i aspektów społecznych każdorazowo uzależniony jest od rodzaju oraz specyfiki zamówienia. Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie już obecnie w praktyce korzysta z istniejących rozwiązań w tym zakresie.”
- **Zarząd Województwa Małopolskiego podkreślił, że przy dokonywaniu wydatków instytucje publiczne są zobowiązane do stosowania przepisów Ustawy Prawo zamówień publicznych, która daje możliwość, aby przy wyborze wykonawców kierować się, obok jakości i ceny, także kwestiami społecznymi oraz środowiskowymi.** W związku z tym wskazano, że nie ma konieczności podejmowania uchwały dotyczącej stosowania przez podległe jednostki polityki Zrównoważonych Zamówień Publicznych, gdyż byłaby ona jedynie powieleniem obowiązujących przepisów prawa, w tym tych po nowelizacji Ustawy Prawo zamówień publicznych. Jednocześnie podkreślono, że Zarząd Województwa Małopolskiego promuje stosowanie w praktyce zrównoważonych zamówień, czego przykładem jest: zastosowane w postępowaniu na świadczenie usług pocztowych i kurierskich na kryterium oceny ofert dotyczącej liczby osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę oraz wskazanie

¹⁹ Odpowiedź Zarządu Województwa Lubuskiego na wystosowaną petycję dostępna jest na stronie BIP: http://www.bip.lubuskie.pl/system/obj/29176_odpowiedz_na_petycje.pdf

warunków środowiskowych w postępowaniu na dostawę sprzętu i akcesoriów komputerowych.²⁰

- **Zarząd Województwa Dolnośląskiego natomiast stwierdził, że nie jest w pełni właściwy do rozpatrzenia petycji.** W odpowiedzi wskazał, że petycja „(...) podlega rozpatrzeniu przez Zarząd Województwa Dolnośląskiego jedynie w odniesieniu do zadań wykonywanych przy pomocy Urzędu, natomiast w przypadku zadań wykonywanych przy pomocy wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych lub wojewódzkich osób prawnych, właściwi są Dyrektorzy (Zamawiający) tych jednostek.” Podkreślono także, że Zamawiający są zobowiązani do stosowania Pzp oraz mogą postawić wykonawcy dodatkowe warunki zgodnie z zapisami art. 29 ust. 4 ustawy, ale nie mają takiego obowiązku prawnego.

Zarząd Województwa Dolnośląskiego stwierdził, że nie jest właściwy do rozpatrzenia petycji – podmiotami właściwymi jest ok. 100 wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych i wojewódzkich osób prawnych. Do końca czerwca 2016 r. żadna z tych instytucji nie ustosunkowała się do przedmiotu petycji.

Trzy Zarządy Województw (Lubelskie, Podlaskie, Pomorskie) nie odpowiedziały na złożoną petycję. Termin na rozpatrzenie i udzielenie odpowiedzi minął 19 maja 2016 r. Wystosowano do nich pisma z informacją o podstawie prawnej dot. wymaganego terminu odpowiedzenia na petycję (tj. w ciągu 3 miesięcy).

Podsumowując: działania związane z wystosowaniem do Zarządów Województw petycji w sprawie podjęcia uchwały dotyczącej stosowania w podległym im Urzędzie Marszałkowskim i jednostkom organizacyjnym Zrównoważonych Zamówień Publicznych doprowadziły do:

- **podjęcia przez trzy Zarządy Województw uchwał dotyczących ich stosowania;**
- **zadeklarowania przez dwa Zarządy Województw podjęcia tego typu uchwały po nowelizacji Pzp.**

W kolejnych dwóch województwach ich Zarządy podjęły w 2015 r. uchwały obejmujące wyłącznie zalecenia dot. stosowania w zamówieniach publicznych klauzul społecznych. Jeden samorząd województwa odniósł się do stosowania klauzul w zamówieniach podprogowych i wyłącznie w ramach realizacji projektów w oparciu o RPO.

W przypadku pozostałych pięciu samorządów województw uzyskano odpowiedzi dot. braku potrzeby podejmowania uchwały, gdyż zapisy ustawy Pzp wskazują na możliwość stosowania w zamówieniach publicznych kryteriów społecznych i środowiskowych.

Trzy samorządy województw nie odpowiedziały na petycję.

Tab. 1. Zestawienie szczegółowe podsumowujące podjęte działania

Samorząd Województwa	Podjęte przez Samorząd Województwa działania / ustosunkowanie się do kwestii podjęcia uchwały	
woj. dolnośląskie	Zarząd Województwa stwierdził brak potrzeby podejmowania uchwały	W odpowiedzi na petycję Zarząd Województwa wskazał, że Zamawiający są zobowiązani do stosowania Pzp oraz mogą postawić wykonawcy dodatkowe warunki zgodnie z zapisami art. 29 ust.

²⁰ Odpowiedź Zarządu Województwa Małopolskiego na wystosowaną petycję dostępna jest na stronie BIP: <http://bip.malopolska.pl/umwm/Article/get/id,1174108.html>

		4 ustawy, ale nie mają takiego obowiązku prawnego.
woj. kujawsko-pomorskie	Zarząd Województwa planuje wprowadzenie rekomendacji	Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego w odpowiedzi na petycję wskazał, że planuje wprowadzenie stosownych rekomendacji po zakończeniu prac nad nowelizacją ustawy Pzp.
woj. lubelskie	brak odpowiedzi na petycję	
woj. lubuskie	Zarząd Województwa stwierdził brak potrzeby podejmowania uchwały - stosowane są wymagane ustawowo aspekty środowiskowe i społeczne -	W odpowiedzi na petycję poinformowano, że wprowadzenie uchwały dodatkowo regulującej Zrównoważone Zamówienia Publ. i ich obowiązek stosowania jest krokiem zbyt daleko wychodzącym poza zapisy ustawy.
woj. łódzkie	Zarząd Województwa zarekomendował stosowanie klauzul społecznych w 2015 r.	Uchwała Zarządu Województwa Łódzkiego Nr 590/15 z dn. 10.06.2015 r. w sprawie stosowania klauzul społecznych w postępowaniach przetargowych realizowanych przez Województwo Łódzkie
woj. małopolskie	Zarząd Województwa stwierdził brak potrzeby podejmowania uchwały	W odpowiedzi na petycję Zarząd Województwa Małopolskiego wskazał, że instytucje publiczne są zobowiązane do stosowania przepisów Ustawy Prawo zamówień publicznych, która daje możliwość, aby przy wyborze wykonawców kierować się także kwestiami społecznymi oraz środowiskowymi.
woj. mazowieckie	Zarząd Województwa zarekomendował stosowanie klauzul społecznych w 2015 r.	Uchwała Nr 1473/92/15 Zarządu Województwa Mazowieckiego z dn. 10.11.2015 r. w sprawie „Polityki stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych udzielanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie i wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne”
woj. opolskie	Zarząd Województwa planuje wprowadzenie rekomendacji	W odpowiedzi na petycję poinformowano m.in., że po zapoznaniu się ze znowelizowaną Ustawą Prawo zamówień publicznych Marszałek będzie rekomendował jednostkom stosowanie Zrównoważonych Zamówień Publicznych.
woj. podkarpackie	Marszałek zarekomendował w 2015 r. stosowanie klauzul społecznych w zamówieniach poniżej 30 tys. euro przy realizacji projektów w ramach RPO	Zarządzenie Marszałka Województwa Podkarpackiego Nr 75/2015 z dn. 7.10.2015 r. ustanawiające m.in. obowiązek stosowania klauzul społ. w postępowaniach o udzielenie zamówienia publ. na usługi cateringowe o wartości poniżej 30 tys. euro dla projektów współfinansowanych z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014 – 2020 w ramach X osi priorytetowej Pomoc techniczna
woj. podlaskie	brak odpowiedzi na petycję	
woj. pomorskie	brak odpowiedzi na petycję	
woj. śląskie	Zarząd Województwa zarekomendował stosowanie	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego z dn. 4.05.2016 r. Nr

	Zrównoważonych Zamówień Publicznych w odpowiedzi na petycję	801/111/V.2016 w sprawie rozpatrzenia petycji z dnia 19.02.2016 r. w sprawie podjęcia uchwały dotyczącej stosowania w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego i wojewódzkich jednostkach organizacyjnych Zrównoważonych Zamówień Publicznych, w tym Zielonych Zamówień i klauzul społecznych
woj. świętokrzyskie	Zarząd Województwa stwierdził brak możliwości podjęcia uchwały	W odpowiedzi na petycję poinformowano o braku możliwości podjęcia przez Zarząd Województwa uchwały w zakresie przedmiotu petycji
woj. warmińsko-mazurskie	Zarząd Województwa stwierdził brak potrzeby podejmowania uchwały	W odpowiedzi na petycję Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego wskazał, że brak jest potrzeby podejmowania uchwały - przepisy pozwalają na odniesienie się do Zrównoważonych Zamówień Publicznych, jak i kwestii społecznych.
woj. wielkopolskie	Zarząd Województwa zarekomendował stosowanie Zrównoważonych Zamówień Publicznych w odpowiedzi na petycję	Uchwała Zarządu Województwa Wielkopolskiego z dn. 21.04.2016 r. Nr 1894/2016 w sprawie: stosowania w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu oraz w wojewódzkich samorządowych jednostkach organizacyjnych podległych Samorządowi Województwa Wielkopolskiego Zrównoważonych Zamówień Publicznych, w tym Zielonych Zamówień Publicznych i klauzul społecznych
woj. zachodniopomorskie	Zarząd Województwa zarekomendował stosowanie Zrównoważonych Zamówień Publicznych w odpowiedzi na petycję	Uchwała Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego z dn. 17.05.2016 r. Nr 748/16 w sprawie rozpatrzenia petycji Fundacji Kupuj Odpowiedzialnie oraz sygnatariuszy petycji z dnia 19.02.2016 r. dotyczącej podjęcia uchwały w sprawie stosowania w Urzędzie Marszałkowskim oraz w wojewódzkich samorządowych jednostkach organizacyjnych podległych Samorządowi Województwa Zrównoważonych Zamówień Publicznych, w tym Zielonych Zamówień Publicznych i klauzul społecznych

Co dalej?

Jesteśmy w przededniu podpisania przez Prezydenta RP ustawy o zmianie ustawy – Prawo zamówień publicznych oraz niektórych innych ustaw. Zmiany wynikają między innymi z dostosowania polskiego prawa do ustawodawstwa UE w zakresie zamówień publicznych. W projekcie zmian zapisano możliwość niestosowania ustawy w przypadku zamówień w kwocie do 135 tys. euro w przypadku dostaw, do 5 225 tys. euro dla robót budowlanych w realizacji

przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w gminnym programie rewitalizacji oraz wykonywanych na obszarze Specjalnej Strefy Rewitalizacji, jeżeli zamówienia te udzielane są przez gminę lub gminne jednostki organizacyjne organizacjom pozarządowym lub spółdzielniom socjalnym, a przedmiot zamówienia należy do działalności statutowej wykonawcy lub w celu aktywizacji osób mających miejsce zamieszkania na obszarze Specjalnej Strefy Rewitalizacji.

Ponadto zamawiający będzie mógł:

- zastrzec, że o udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wyłącznie wykonawcy, u których ponad 50% zatrudnionych pracowników stanowią osoby niepełnosprawne;
- określić w opisie przedmiotu zamówienia wymagania związane z realizacją zamówienia dotyczące zatrudnienia osób:
 - bezrobotnych lub młodocianych w celu przygotowania zawodowego, o których mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
 - osób niepełnosprawnych lub osób, o których mowa w przepisach o zatrudnieniu socjalnym²¹ lub we właściwych przepisach państw członkowskich UE lub EOG;
- zastrzec, że o udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wyłącznie zakłady pracy chronionej oraz inni wykonawcy, których działalność, lub działalność ich wyodrębnionych organizacyjnie jednostek, które będą realizowały zamówienie, obejmuje społeczną i zawodową integrację osób będących członkami grup społecznie marginalizowanych, w szczególności: osób niepełnosprawnych, bezrobotnych, osób pozbawionych wolności lub zwalnianych z zakładów karnych mających trudności w integracji ze środowiskiem, osób z zaburzeniami psychicznymi, osób bezdomnych, osób, które uzyskały w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, osób do 30. roku życia oraz po ukończeniu 50. roku życia, posiadających status osoby poszukującej pracy, bez zatrudnienia, osób będących członkami mniejszości znajdującej się w niekorzystnej sytuacji, w szczególności będących członkami mniejszości narodowych i etnicznych;
- w przypadku zamówień o szczególnych cechach, zamawiający może określić w opisie przedmiotu zamówienia w kryteriach oceny ofert lub w warunkach realizacji zamówienia określone oznakowanie, jeżeli spełnione są łącznie warunki: 1) wymagania dotyczące oznakowania dotyczą wyłącznie kryteriów, które są związane z przedmiotem zamówienia i są odpowiednie dla określenia cech robót budowlanych, dostaw lub usług będących przedmiotem tego zamówienia; 2) wymagania dotyczące oznakowania są oparte na obiektywnie możliwych do sprawdzenia i niedyskryminujących kryteriach; 3) warunki przyznawania oznakowania są przyjmowane w drodze otwartej i przejrzystej procedury, w której mogą uczestniczyć wszystkie zainteresowane podmioty, w tym podmioty należące do administracji publicznej, konsumenci, partnerzy społeczni, producenci, dystrybutorzy oraz organizacje pozarządowe; 4) oznakowania są dostępne dla wszystkich zainteresowanych stron; 5) wymagania dotyczące oznakowania są określane przez podmiot trzeci, na który wykonawca ubiegający się o oznakowanie nie może wywierać decydującego wpływu.

W przypadku zamówień na dostawy lub usługi zamawiający określa wymagane dostosowania projektu do potrzeb wszystkich użytkowników, w tym zapewnienia dostępności dla osób

²¹ Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2003 r., nr 122, poz. 1143 z późn. zm.)

niepełnosprawnych oraz może wymagać m.in.: określonych poziomów jakości, w tym w odniesieniu do oddziaływania na środowisko i klimat, określonej wydajności, przeznaczenia produktu, procesów i metod produkcji na każdym etapie cyklu życia dostawy lub usługi. Zamawiający ma określać w opisie przedmiotu zamówienia na usługi lub roboty budowlane wymagania zatrudnienia przez wykonawcę lub podwykonawcę na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane przez zamawiającego czynności w zakresie realizacji zamówienia, jeżeli wykonanie tych czynności polega na wykonywaniu pracy w sposób określony w Kodeksie pracy.

Zamawiający mają opisywać zamówienia przez określenie wymagań dotyczących wydajności lub funkcjonalności, w tym wymagań środowiskowych, pod warunkiem że podane parametry są dostatecznie precyzyjne.

Jesteśmy w przededniu podpisania przez Prezydenta RP ustawy o zmianie ustawy – Prawo zamówień publicznych oraz niektórych innych ustaw. Zmiany wynikają między innymi z dostosowania polskiego prawa do ustawodawstwa UE w zakresie zamówień publicznych.

Zmiany w Prawie zamówień publicznych, które mają wejść w życie na skutek jego dostosowania do wymogów Dyrektyw UE dają więcej swobody w zakresie stosowania Zrównoważonych Zamówień Publicznych.

Wymagania środowiskowe mają być uwzględniane w opisie zamówienia, tak samo jak i kwestie związane z zatrudnieniem na podstawie Kodeksu pracy (o ile charakter zamówienia na to wskazuje). Pozostałe kwestie dotyczące zatrudniania osób z grup wykluczonych, wykorzystywania „zamówień zastrzeżonych”, czy uwzględniania oznakowań **mogą być stosowane** w zależności od charakteru i zakresu zamówienia. Oznacza to, że zamawiający np. artykuły spożywcze czy usługę cateringową, może wskazać w opisie przedmiotu zamówienia w kryteriach oceny ofert lub w warunkach realizacji zamówienia określone oznakowanie, np. certyfikat Fairtrade, który zgodnie z wymogami wskazanymi w znowelizowanej ustawie spełnia łącznie warunki:

- 1) wymagania dot. oznakowania dotyczą wyłącznie kryteriów, które są związane z przedmiotem zamówienia i są odpowiednie dla określenia cech robót budowlanych, dostaw lub usług będących przedmiotem tego zamówienia;
- 2) wymagania dot. oznakowania są oparte na obiektywnie możliwych do sprawdzenia i niedyskryminujących kryteriach;
- 3) warunki przyznawania oznakowania są przyjmowane w drodze otwartej i przejrzystej procedury, w której mogą uczestniczyć wszystkie zainteresowane podmioty, w tym podmioty należące do administracji publicznej, konsumenci, partnerzy społeczni, producenci, dystrybutorzy oraz organizacje pozarządowe;
- 4) oznakowania są dostępne dla wszystkich zainteresowanych stron;
- 5) wymagania dot. oznakowania są określane przez podmiot trzeci, na który wykonawca ubiegający się o oznakowanie nie może wywierać decydującego wpływu.

Dofinansowano ze środków Unii Europejskiej w ramach projektu „Social & Solidarity Economy as Development Approach for Sustainability (SSEDAS) in EYD 2015 and beyond”. Za treść odpowiada Fundacja „Koalicja Sprawiedliwego Handlu” – Fairtrade Polska, a wyrażone poglądy nie koniecznie odzwierciedlają oficjalne stanowisko Unii Europejskiej.

